

NYT FRA

NÆSTVED MUSEUM

87 • maj 2016

Næstved Museumsforening

v/ Ole Madsen

Referat fra museumforeningens generalforsamling:

På Næstved Museumsforenings generalforsamling den 6. april 2016 var mødt 46 medlemmer, der kunne høre foreningens formand, Ole Madsen, udtrykke sin glæde over den store opbakning, der i det forløbne år havde været til foreningens arrangementer, samt det store arbejde, der fra de forskellige grupper i museumslauget blev ydet til støtte for Næstved Museum og til glæde for deltagerne. Nu hvor Næstved Museum er en del af Museum Sydøstdanmark, er det vigtigt, at vi hele tiden arbejder for at synliggøre Næstved Museum i lokalsamfundet.

Formanden orienterede om, at foreningen har lejet den gamle kustodebolig, Ringstedgade 4 B, Næstved af Næstved Kommune, og at huset stilles vederlagsfrit til rådighed for møder også i andre foreninger, primært kulturelle foreninger i bred forstand.

Henvendelse om lån skal ske til Ole Madsen.

Formanden gjorde opmærksom på, at foreningen og dermed også Næstved Museum kan fejre sit 100-års jubilæum den 27. marts 2017. Dette skal naturligvis fejres, men det er ikke fastlagt hvordan.

En særlig tak blev rettet til Ole Kjærulff for det store arbejde han har ydet for foreningen og Næstved Museum i de 15 år, han har siddet i bestyrelsen. På generalforsamlingen blev Tove Dalby Johansen indvalgt i bestyrelsen i stedet for Ole Kjærulff. Birgit Børsting Petersen og Ole Madsen blev genvalgt til bestyrelsen.

Kasserer Nanna Kastrup Jeppesen fremlagde et regnskab, der udviste et overskud på 11.478 kr. og en egenkapital på 14.382 kr.

Efter et meget velmagende traktement afsluttede museumsleder Mette Bruun aftenen med et indlæg om moderne design inden for glas og keramik i forbindelse af museets designudstilling.

Et fuldstændigt referat vil være tilgængeligt på foreningens hjemmeside.

Næstved Museumsforening

Bestyrelsen 2016

Ole Madsen formand	55 73 67 09	om@advokatom.dk
Birgit Petersen Børsting næstformand	55 73 90 85	bpb@c.dk
Nanna Kaustrup Jeppesen kasserer	29 89 55 96	nannakastrup@gmail.com
Lillian Kristensen	55 72 11 05	lillian_jens@stofanet.dk
Tove Dalby Johansen	55 73 38 60	tove.dalby.johansen@skolekom.dk
Sekretær: Mette Bruun	29 91 94 77	mbr@museerne.dk

Arrangementer

- Næstved Museumsforening

30. maj 2016, kl. 16.30: Fyraftensomvisning med museumsinspektør Susanne Outzen i udstillingen "Sjælens lille have, Birgitte Gøye og Herluf Trolles bøger", Helligåndshuset

11. juni 2016: Udflugt til M/S Museet for Søfart, Helsingør. Invitation er udsendt.

Til efteråret planlægges - en udflugt til Køng Museum
- foredrag om Bøddelstræde i Næstved
- foredrag om mordgåden i Strøby Egede
- aktuelle fyraftensmøder.

Datoerne er ikke endelig fastlagte. Medlemmerne opfordres til at holde sig orienterede på museumsforeningens hjemmeside:

www.naestved-museumsforening.dk

Sjælens lille have

– Birgitte Gøye og Herluf Trolles bøger

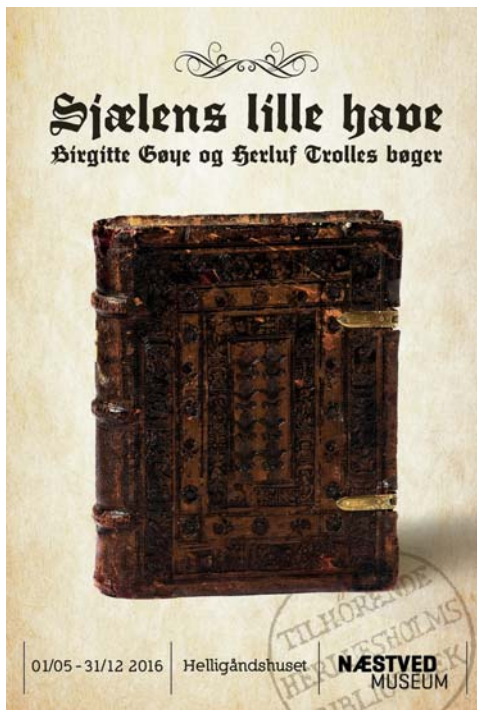
V/ Susanne Outzen / Mette Bruun

Fra 1. maj fortsætter Næstved Museum, hvor vi slap for ti år siden. Nemlig ved igen at udstille de flotte bøger fra reformationstiden, som Birgitte Gøye og Herluf Trolle i forbindelse med oprettelsen af Herlufsholm Kostskole i 1565 donerede til skolen.

Udstillingens titel Sjælens lille have stammer fra en af de bøger, som vi særligt fremhæver i udstillingen. Det er den danske oversættelse af den latinske titel Hortulus Animæ – på tysk Lustgertlein der Seelen. Bogen er en katekismus, en lærebog for især børn og unge om kristen tro og moral. I den kunne man læse om de ti bud og de syv dødssynder på en letforståelig måde, og den var fast pensum for alle læsende danskere gennem mange hundrede år.

Siden sidst har museumsinspektør cand. mag. Susanne Outzen forsket videre i det fornemme materiale sammen med boghistoriker cand. phil. Karsten Christensen. Sammen har de begået det rigt illustrerede værk Birgitte Gøye og Herluf Trolles bøger, som udkommer i forbindelse med udstillingen.

Langt hovedparten af 1500-tallets private bogsamlinger blev allerede tidligt splittet, og bøgerne er oftest gået til grunde. Som noget helt unikt – både

NÆM 1973,003 Svend Hammershøi

i dansk såvel som i bredere europæisk henseende - befinder den væsentligste del af de bøger, som har været i Birgitte Gøye og Herluf Trolles eje, sig endnu på Herlufsholm. Birgitte Gøyes Bogsamling kom til at danne grundstammen i skolens senere så berømte bibliotek. Parrets bogsamling rum-

mer mange værdifulde bøger både literært og boghistorisk set.

Bøgerne er ikke offentligt tilgængelige. Udstillingen vil derfor invitere publikum indenfor til en helt særlig oplevelse, der dels viser alle de 55 bøger i bogsamlingen, dels sætter bogsamlingen ind i en tidsmæssig kontekst. Udstillingen vil samtidig være et portræt af de to spændende renæssancepersonligheder, Birgitte Gøye og Herluf Trolle. Der vil også blive sat fokus på bogtrykkerkunstens spæde start, bogen som kulturelt objekt og reformationstidens litteratur. De skrøbelige bøger kan i mange til-

fælde kun vanskeligt åbnes. Nogle af bøgerne er derfor blevet affotograferede, så man kan bladere i dem på opstillede iPads i udstillingen.

Børn er også meget velkomne til at besøge udstillingen. Ved gamle skolepulte kan man selv prøve at trykke med gamle stempler, løse opgaver og tegne i den lille bog Sig goddag til Birgitte og Herluf, som Susanne Outzen og Mette Bruun har kreeret til udstillingen.

Birgitte Gøye og Herluf Trolles bøger udstilles i Helligåndshuset i samarbejde med Herlufsholm fra 1. maj til 31. december 2016.

Herluf Trolle (1516 - 1565) og Birgitte Gøye (ca 1511 - 1574). Maleri 1551, Herlufsholm.

Bog (nr. 2) i Birgitte Gøye og Herluf Trolles bogsamling, der er det eneste kendte skrift, der stammer fra Gråbrødre Kloster i Næstved. Klostret lå hvor Axeltorv er i dag.

Nyt fra Museumslauget

v/ Jørgen Elming

I 2016 har vi afholdt fire møder.

Efter en pause på godt et år er vi nu begyndt at registrere fundene fra Nissehøj, den meget store udgravning fra 1964.

Der har også været tid til at planlægge en folder, som skal skrives i anledning af Reformationen for snart 500 år siden. Den skal naturligvis tage udgangspunkt i Næstveds relation hertil.

Der har også været tid til en udflugt til flere af stenaldrens bopladser, og referatet af denne tur følger udførligt her:

Formålet med turen var at besøge nogle af de lokaliteter, hvor der i jægerstenalderen havde været beboelse.

Turen var tilrettelagt således, at vi arbejdede os op gennem tiden, startende med Brommetiden for 12.000 år siden og sluttede med Ertebølletiden for 6.000 år siden. Altså et tidsspænd på 6.000 år.

Vi lagde ud med Trollesgave i Fensmark med vid udsigt over Holmegaards mose, hvor Axel udpegede flere, velundersøgte bopladser, hvor mosen for 12.000 år siden var en meget stor sø.

Brommefolket boede på søbredden, hvorfra de drev fiskeri og jagt.

Ved denne og de efterfølgende bopladser, havde Axel taget redskaber af flint og ben med, fundet på pladserne. Det blev demonstreret, at hver tids-

periode tildannede sine redskaber, på særlig vis, så vi nu i dag kan tidsbestemme fund, i særlig grad gælder dette for pilespidserne.

F.ex. skafttungespids af forskellig art, mikrolitter, rhombiske, skæv-og tværpile.

Videre gik turen til broen over Suså ved Broksø gods, med udsigt mod syd over mosen. Gennem Skuderløse til Stoksbjerg Bro og Stoksbjerg Vest, hvor vi så på kort over udgravningerne.

Herefter det lange ben ned til Barmosen ved Over Vindinge. Her gemmer sig en Maglemose plads, som er udgravet og dokumenteret af Axel.

Et spring på 10.000 år tilbage. Her boede dengang en familie med to børn på 6 og 11 år i en tipi med centralt bålsted. Her blev redskaber tildannet, og den grovere affaldsflint smidt ud i teltets periferi. Mindre flintespåner er forsvundet ned gennem teltets underlag af ris og bark (jordbunden har været fugtig her på kanten af den daværende sø, som strakte sig mod nord over Sværdborg og Lundby ud til Dybsø fjord).

Fund af flintredskaber, lysterspids til fiskefangst. Desuden begklumper til at fæstne pilespids og skærper med.

Et par af klumperne havde tydelige tandaftryk af børn på 6 og 11 år. Tjærebeugen bliver blød og smidig ved at tygges. Alt i alt et utroligt snapshot af en længst svunden tid.

På Barmosegård fik vi forevist benlystre fundet på markerne.

Sidste stop på turen var Fiskerhuslokaliteten på Ydernæs, hvor Ertebøllekulturen blomstrede for 6.000 år siden. Der er en hel perlerække af bopladser rundt omkring Karrebæk fjord, alle dokumenteret af rige redskabsfund, og også organiske materialer, velbevarede i fjordens gytjebund.

Stor tak til Axel for hans rundvisning.

Og vejret var forresten med os med flot solskin, men dog også ret blæsende. Vi sad dog fint i læ ved frokosten i skovtykningen i Barmosen.

Projekt Det Ny Holmegaard

v/ Ole Madsen

Museum Sydøstdanmark arbejder i samarbejde med Næstved Kommune om at erhverve bygningerne fra Holmegaard Glasværk, for der at indrette et moderne og højteknologisk museum med afsæt i de kreative erhvervs historie. Industriens eventyr fra 1825 til i dag. I dette museum vil såvel Næstved Museums samling af Kähler-keramik og Holmegaard Glasværks Prøvesamling finde deres naturlige plads.

Det er tanken, at der også skal indgå arbejdende værksteder, fortællinger om mosen og aktiviteter der naturligt knytter sig til stedet, ligesom det samlede Museum Sydøstdanmarks administration vil få hjemsted her.

For tiden søges der fondsmidler til gennemførelse af projektet. Uderligere oplysninger om projektet kan findes på Næstved Kommunes hjemmeside:

<http://www.naestved.dk/Borger/KulturOgFritid/Udviklingsinitiativer/DetNYHolmegaard.aspx>

Kähleralteret fra Blågårds Kirke

v/ Mette Bruun

I september måned 2015 henvendte Blågårdens Sogn sig til Næstved Museum vedrørende det Kähleralter, der havde stået i Blågårds Kirke på Nørrebro siden 1920'erne. I 2009 var Blågårds Kirke blevet omdannet til Koncertkirken og skulle fremover benyttes til musik, teater og events, og nu ville Koncertkirken fjerne kirkens alter for at give plads til en scene. Museet blev derfor tilbudt at overtage alteret mod at fjerne det fra kirken, og det takkede vi ja til.

Kählers keramiske værksted lavede monumental udsmykning til en lang række verdslige bygninger i Danmark, hvoraf en del stadig er bevarede. Eksempelvis

har Karl Hansen Reistrup udsmykket Århus Teater og Københavns Rådhus. Alteret fra Blågårds kirke belyser en anden side af virksomhedens produktion, monumentalopgaver til kirkeligt brug.

Der er så vidt vides produceret mindst tre kirkealtre på Kählerfabrikken. Museet har allerede et af disse altre i samlingen, som dog har et helt anden udtryk end alteret fra Blågårds Kirke og er fra en tidligere periode.

Alteret fra Blågårds kirke er inspireret af et såkaldt "gyldent alter" med relief af guld eller forgyldte kobberplader, som det kendes fra middelalderens kirker.

Gyldent alter fra Ølst Kirke, Randers.

Men i Kählers udgave er det naturligvis udført i keramiske fliser. Den gule farve på alteret erstatter guldets, og i stedet for de halvædelsten og bjergkrystaller, der var på de gyldne altre, er der her sat farvede knopper ind. På nogle af dem er der den røde lustre, som Kähler vandt berømmelse for på verdensudstillingerne i 1800-tallet.

Alteret er også udsmykket med vinblade (symbol på nadverens vin), der alle er forskellige.

Lisbeth Søe, der var præst i Blågårds Kirke fra 1970-2008, fik ofte besøg af Herman J. Kähler og hans hustru Runa. Hun har oplyst, at Herman havde været med til at stille alteret op i 1926. "Herman fortalte, at de havde lavet tre sådanne altre, hvoraf to blev opstillet i kirker. Jeg ved ikke, hvor det andet blev opstillet. - En mand blev så begejstret for altret, at han fik lavet et tredje til sig selv, som blev stillet op i hans kælder", skriver hun.

Alteret fra Blågårds Kirke er af unik karakter, og det fortæller en spændende historie om Kählevirksomhedens inspirationskilder og kundekreds. Kähler

er en af de vigtigste designvirkosomheder i Danmark i perioden fra den tidlige industrialisering til vore dage. Netop i den periode, hvor alteret blev udført, vandt Kähler priser og udmærkelser på udstillinger i hele verden.

Da vi havde sagt ja til at modtage alteret, blev Bevaring Sjælland konsulteret, og de undersøgte alteret med henblik på nedtagning og dokumentation. Da nedtagningen af fliserne viste sig at være kompliceret, blev det nødvendigt at indhente bistand fra en konservator med erfaring indenfor monumentale opgaver. Museet ansøgte Kulturstyrelsen, der bevilgede 110.000 kr. til den komplicerede opgave.

Bevaring Sjælland er stort set færdige med at nedtage alteret, og på billederne kan man se processen.

Fotos fra nedtagningen. Bevaring Sjælland.

Nordic Utility Glass Conference 2016

v/ Mette Bruun

I forlængelse af projekt Det Ny Holmegaard afholdt Museum Sydøstdanmark i marts 2016 en todages glaskonference Nordic Utility Glass Conference 2016 i Næstved.

Med konferencen ville museet rette lyset mod brugsglasset, som udgjorde en stor del af Holmegaard Glasværks produktion. Brugsglas som ølflasker, emballageglas, husholdningsglas og drikkeglas, har ikke været genstand for samme forskningsmæssige interesse som studio- og kunstglas, men det ville denne konference og den efterfølgende publikation være med til at ændre på.

En række spændende glasforskere fra de nordiske lande var indbudt til at deltage med foredrag i konferencen. På konferencens første dag kunne man høre Georg Haggrén fra Københavns Museum fortælle om, hvordan arkæologer i forbindelse med metroudgravningerne i Københavns indre by har fundet store mængder glas fra tiden før Holmegaard. Det var helt friskt opgravne genstande direkte fra den Københavnske undergrund, der dermed blev vist frem for konferencens deltagere. Resultaterne af Georg Haggréns forskning i glassene var derfor endnu ikke klar, og det udviklede sig til nogle spændende diskussioner blandt deltagerne. Susanne Outzen fra museet præsenterede et indlæg

af hende selv og Mette Bruun om Holmegaard Glasværks historie og design af brugsglas fra fabrikken gennem tiderne. Hun krydrede indlægget med et par korte film fra den danske filmskat om brugsglas fra Holmegaard. Blandt andet en underholdende reklame for Esprit de Valdemar med Karl Stegger i hovedrollen. Den kan findes på Youtube. Carl Axel Lorentzen fra firmaet Glasfakta præsenterede deltagerne for planglas, der ikke alene kan bruges til vinduer men også til kunstneriske arkitektoniske frembringelser. Endelig gav Gunnel Holmer fra The Swedish Glass Museum et interessant indblik i sin doktorafhandling om Surte Glasbruk i Sverige, en afhandling, der er lige på trapperne. Hendes forskning har fokus på arbejde og arbejdskraftindvandring i perioden 1943-1978. Dagen afrundedes med en busudflugt til glasmagasinet. En spændende oplevelse for blandt andet de udenlandske forskere.

På konferencens anden dag indledte Anders Reihner med et foredrag om Vackrare Vardagsvara, om svensk brugsglas fra funktionalismens tidsalder. Inger Helene Stemshaug fra Norges Nasjonalmuseum gav en introduktion til norsk glasdesign og glashistorie. Der var også et foredrag om glasserviцets tid og borddækning af Jan Kock

fra Aarhus Universitet. Og Maja Heuer kunne fortælle om et nyt glasmuseum i Sverige The Glass Factory. Det er opstået ved, at den svenske kommune Emmaboda har opkøbt glassamlingerne fra de hedengangne glasværker i Boda, Kosta og Åfors og har skabt et videns- og innovationscenter, hvor glasdesignere mødes og udveksler ideer. Det var spændende at høre om, hvordan man på The Glass Factory har grebet denne udfordring an, da Næstved Museum jo står foran en lignende proces, hvis projekt Det Ny Holmegaard realiseres. Endelig fortalte den velestimerede finske glassforsker Kaisa Koivistu fra The Fin-

nish Glass Museum om samlinger af finske brugsglas og opfordrede til samarbejde omkring forskningen mellem glassamlinger i Norden. Denne handske var dog allerede blevet taget op på konferencens første dag, hvor nye Nordic Utility Glass konferencer blev planlagt i 2017 og 2018 i henholdsvis Sverige og Finland. Der er hermed lagt grund til et spændende samarbejde på tværs af landegrænser omkring brugsglas. Program og synopsen om de enkelte foredrag kan findes på Næstved Museums hjemmeside: <http://www.naestved-museum.dk/da/forskning/nordic-utility-glass-conference>

Susanne Outzen fortæller. Foto: Vivi Bang.

Kalenderblad

30. maj kl. 16.30 Fyraftensomvisning med museumsinspektør Susanne Outzen i udstillingen "Sjælens lille have, Birgitte Gøye og Herluf Trolles bøger", Helligåndshuset.
2. juni kl. 17.00 Udstilling Danmarks Smykkemuseum, Boderne.
8. juni kl. 17.00 Boglancering Birgitte Gøye og Herluf Trolles bøger og filmpremiere, Susanne Outzen signerer bøger, Helligåndshuset.
11. juni Udflygt til M/S Museet for Søfart, Helsingør. Invitation er udsendt.
1. juli Citynight m. omvisning v. Susanne Outzen, Helligåndshuset.
2. august Citynight m. foredrag om Det perfekte vinglas (tidspunkt følger).
7. oktober Kulturnat, Helligåndshuset.
19. oktober Høstmarked, Helligåndshuset.
1. november Udstilling v. Talentskolen, Boderne.
25. november Citynight.
2. december Julemarked, Helligåndshuset.

Ret til ændringer forbeholdes.

Følg med på foreningens og museets hjemmesider.

www.naestved-museumsforening.dk

www.naestved-museum.dk

NYT FRA NÆSTVED MUSEUM

Næstved Museum er nu en afdeling af Museum Sydøstdanmark

Bladet orienterer om aktiviteter på Næstved Museum og i

Næstved Museumsforening.

Bladet udkommer to gange om året.

Bladet udsendes til medlemmerne af Næstved Museumsforening og til skoler, børnehaver m.m.

Bladet lægges desuden på museets hjemmeside.

NYT FRA NÆSTVED MUSEUM

Udgiver Næstved Museumsforening
Ringstedgade 4^B, 4700 Næstved

Redaktion Ole Madsen (ansv.)

Foto/layout Jens Olsen

Oplag 650 + digital udgave

NÆSTVED MUSEUM

Kontor Sct. Peders Kirkeplads 14, 4700 Mæstved

Hjemmesider www.naestved-museumsforening.dk

www.naestved-museum.dk

www.museerne.dk

www.aabne-samlinger.dk

Udstillinger Helligåndshuset, Ringstedgade 4

Boderne, Sct. Peders Kirkeplads 8 - 12

